TÜRKİYE'DE
SOSYAL BİLİMLER

Araştırma Ekosistemi, Eğilimler ve Politika Önerileri

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

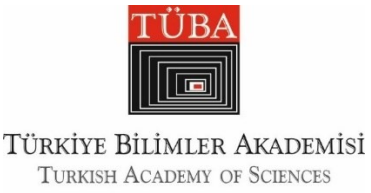

TÜRKİYE'DE SOSYAL BİLİMLER

Araştırma Ekosistemi, Eğilimler ve Politika Önerileri

Aralık, 2025

Türkiye'de Sosyal Bilimler: Araştırma Ekosistemi, Eğilimler ve Politika Önerileri

Social Sciences in Türkiye: Research Ecosystem, Trends, and Policy Recommendations

© Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 2025 / © Turkish Academy of Sciences Publication, 2025

Bilim ve Düşünce Serisi No/*Science and Thought Series No:* 64

ISBN: 978-625-6110-60-1

DOI: 10.53478/TUBA.978-625-6110-60-1

Bu kitapta yer alan tüm yazıların dil, bilim, etik ve hukuk açısından bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Editörlerin ve Türkiye Bilimler Akademisi'nin sorumluluğu bulunmamaktadır.

The authors bear full responsibility for the language, scientific content, ethical standards, and legal aspects of their respective chapters. The editors and the Turkish Academy of Sciences disclaim any responsibility in this regard.

Editörler / *Editors*
Muzaffer ŞEKER
Mehmet BARCA
Kudret BÜLBÜL
Cem KORKUT

Grafik Tasarım / *Graphic Designer*
Mustafa ALTINTEPE

Baskı Yeri – Tarihi – Sayısı / *Publication Place – Date – Pcs.*
Tek Ses Ofset Matbaacılık Yayıncılık Org. San. Ve Tic. Ltd. Şti. S.N.: 44186 • Ankara, 2025 • 750

Türkiye Bilimler Akademisi / *Turkish Academy of Sciences*
Vedat Dalokay Cad. No: 112 06670 Çankaya – Ankara – Türkiye
Tel: +90 312 442 29 03 • www.tuba.gov.tr

Türkiye'de Sosyal Bilimler: Araştırma Ekosistemi, Eğilimler ve Politika Önerileri/ ed. Muzaffer Şeker, Mehmet Barca, Kudret Bülbül ve Cem Korkut. -- Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2025.
392 s. : tabl. ; 20 x 26 sm. – (Bilim ve Düşün Serisi No; 64)
Bibliyografya ve dizin içerir.
ISBN 978-625-6110-60-1
1.Sosyal bilimler_Türkiye. 2. Social sciences_Türkiye. 3 Sosyal bilimler_araştırma_Türkiye. 4. Social sciences_research_Türkiye. 5. Akademik araştırma ekosistemi 6. Academic research ecosystem.

HN656 .T87 2025
300.956

Bu eser Creative Commons Alıntı-Gayrı Ticari -Türetilemez (BY-NC-ND) 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-No Derivative (BY -NC-ND) 4.0 International License.

İÇİNDEKİLER

TABLE OF CONTENTS

TAKDİM

FOREWORD

Muzaffer ŞEKER

1. BÖLÜM: GİRİŞ

INTRODUCTION

Muzaffer ŞEKER, Mehmet BARCA, Kudret BÜLBÜL, Cem KORKUT

2. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA ARAŞTIRMA EKOSİSTEMİNİN YAPISAL ANALİZİ

STRUCTURAL ANALYSIS OF THE RESEARCH ECOSYSTEM IN TÜRKİYE AND THE WORLD

Muzaffer ŞEKER, Halit YANIKKAYA, Şener AKTÜRK, Önder KUTLU, Hüseyin TUTAR, Mehmet KOÇAK, Firdevs KARAHAN, Cemşafak ÇUKUR, Kevser ÇINAR, Mürsel DOĞRUL, Zeynep AYSAN ŞAHİNTAŞ, Furkan AKBAŞ

3. BÖLÜM: SOSYAL VE KÜLTÜREL ALANDA ZAMAN İÇİNDE ARAŞTIRMA NİTELİKLERİNDEKİ DEĞİŞİM

CHANGES IN RESEARCH QUALITIES OVER TIME IN THE SOCIAL AND CULTURAL FIELD

Halit KESKİN, Şefika Şule ERÇETİN, Emel ESEN, Haydar YALÇIN, Cem KORKUT, Gülben AVŞAR

4. BÖLÜM: ARAŞTIRMA KONULARININ ÖNCELİKLENDİRİLMESİ VE STRATEJİK UYUM ANALİZİ

PRIORITIZATION OF RESEARCH TOPICS AND STRATEGIC ALIGNMENT ANALYSIS

Mehmet BARCA, Veysel BOZKURT, Ali DANIŞMAN, Mahmut Hakkı AKIN, Yunus KAYA, Musab Talha AKPINAR

5. BÖLÜM: KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

CHALLENGES ENCOUNTERED AND PROPOSED SOLUTIONS

Bayram Zafer ERDOĞAN, Ali Ekber AKGÜN, Kudret BÜLBÜL, Mehmet Fatih AYSAN, Muhammet Enes KALA, Rıdvan KOCAMAN, Mehmet TUĞRUL

6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

Muzaffer ŞEKER, Halit YANIKKAYA, Halit KESKİN, Mehmet BARCA, Bayram Zafer ERDOĞAN, Şener AKTÜRK, Cem KORKUT

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Tablo Listesi ... **ix**

Şekil Listesi ... **xi**

Kısaltmalar ... **xv**

Takdim ... **xvii**

Foreword ... **xix**

1. Giriş ... **3**

1.1. Sosyal Bilimlerin Değişen Konumu ... 5

1.2. Türkiye Bağlamında Sosyal Bilimler ... 5

1.3. Bu Kitabın Amacı ve Temel Soruları ... 6

1.4. Yöntemsel Yaklaşım ve Veri Kaynakları ... 7

1.5. Kitabın Yapısı ... 8

2. Türkiye'de ve Dünyada Araştırma Ekosisteminin Yapısal Analizi ... **17**

2.1. Giriş ... 19

2.2. Türkiye'de Araştırma Ekosisteminin Unsurları ... 20

2.2.1. Kurallar: Yasal Mevzuat ve Düzenlemeler ... 21

2.2.2. Ekosistemde Yer Alan Kurumsal Yapılar ve Katkıları ... 22

2.2.2.1. Kamu Kurum ve Kuruluşları ... 23

2.2.2.2. Üniversiteler ... 25

2.2.2.3. Sivil Toplum ve Düşünce Kuruluşları ... 27

2.2.2.4. Özel Kuruluşlar ... 28

2.2.2.5. Sendikalar & Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları ve Diğerleri ... 29

2.2.2.6. Uluslararası Kuruluşlar ... 29

2.2.2.6.1. Cinsiyet Eşitliği Projeleri ... 30

2.2.2.6.2. Kadınlara Yönelik Projeler ... 30

2.2.2.6.3. Sivil Toplumun Güçlendirilmesi ... 31

2.2.2.6.4. Etnik ve Kültürel Gruplar ... 31

2.2.2.6.5. Çevre/Doğa/Biyolojik Çeşitlilik/Tarım ... 31

2.2.2.6.6. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının Destek Verdiği Faaliyet Alanları ... 32

2.2.3. Türkiye'deki Sosyal Araştırma Ekosisteminin Genel Görünümü ... 33

2.3. Uluslararası Karşılaştırmalar ve Dünya Örnekleri ... 36

2.3.1. Modern Dönemde Sosyal Bilimlerin Doğuşu ve Kullanımı ... 36

2.3.2. Küresel Karşılaştırmalı Performans Analizi ... 38
2.3.2.1. Türkiye'de Sosyal Bilimlerin Küresel Akademik Ekosistemdeki Konumu ... 39
2.3.2.2. Dünya Sosyal Bilim Raporu'nda Sosyal Bilimlerin Kurumsal Coğrafyası ... 48
2.3.2.3. Batı Merkezci Düşünce Kalıplarının Etkisi: İyi ve Kötü Örnekler, Endeksler ve Ekolleşme ... 50
2.3.3. Sosyal Araştırmaların Desteklenmesinde ABD, Avrupa, Çin ve Japonya Deneyimleri ... 54
2.3.3.1. Sosyal Bilimlerde Yüksek Etkili Yayınların Üretim Süreci ... 55
2.3.3.2. Çalışmaların Desteklenmesi ve Eserlerin Üretim Süreci: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilerden Örnekler ... 57
2.3.3.3. Eserlerin Ödüllendirilmesi Süreci: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Örnekleri ... 59
2.3.3.4. Japonya'da Sosyal Bilimler Araştırma-Geliştirme Sistemi: Çalışmaların Desteklenmesi ve Ödüllendirilmesi Süreçleri ... 60
2.3.4. Uluslararası Eğilimler, Fırsatlar ve Riskler ... 63
2.4. Bilim Alanlarının Karşılaştırmalı Görünümü ... 67
2.4.1. Makaleler ... 67
2.4.2. Bildiriler ... 78
2.4.3. Kitap Bölümleri ... 85
2.4.4. Sosyal Bilimlerinin Dünyada ve Türkiye'de Yeri ... 91
2.5. Sonuç ve Değerlendirme ... 104
Kaynaklar / References ... 104
3. Sosyal ve Kültürel Alanda Zaman İçinde Araştırma Niteliklerindeki Değişim ... 127
3.1. Giriş ... 129
3.2. Tarihsel Gelişim Analizi ... 130
3.2.1. Bibliyometrik Analiz ... 131
3.2.2. Türkiye'de Sosyal Bilimler Alanında Araştırma Performansı ... 132
3.2.2.1. Türkiye Merkezli Seçili Fon Sağlayıcıların Değerlendirilmesi ... 133
3.2.2.2. Kalkınma Planlarının Sosyal Bilimler Bağlamında Değerlendirilmesi ... 138
3.2.3. Sosyal Bilimler Alanında Ülkeler Arası Performans Göstergesi Karşılaştırmaları ... 142
3.2.4. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yoğunluğu ve Önemi: Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi ... 147
3.2.4.1. Sosyal Bilimlerin Politika Geliştirmedeki Rolü ... 150
3.2.4.2. Üniversitelerin Sosyal Bilimler Araştırmalarındaki Rolü ... 150
3.2.4.3. Sosyal Bilimlerde Ar-Ge Faaliyetlerinin Önemi ... 150
3.2.4.4. Sosyal Bilimlerde Üniversitelerarası İşbirliği ve Ağ Analizi ... 151
3.2.4.5. Sosyal Bilimlerde Ulusal ve Uluslararası Yayınların Dağılımı ... 151
3.2.5. Kümeleme Analizi ... 152
3.2.6. Öne Çıkan Konu Alanlarının Belirlenmesi: Kleinberg Patlama Analizi ... 156
3.3. Metodolojik Evrim ... 158
3.3.1. Türkiye Adresli Sosyal Bilim Araştırmalarındaki Kavramların Dağılımı ve Temel Kavramlar ... 160

3.3.1.1. Kavramların Dağılımı ve Anlam Derinliği ... 161
3.3.1.2. Konunun Analizi ... 165
3.4. Disiplinler Arası Yaklaşımların Entegrasyonu ... 171
3.4.1. Atıf Dinamikleri ... 177
3.4.2. Sosyal Bilimler Dergilerinde Performans ve Etki Değerlendirmesi ... 181
3.5. Sonuç ve Öneriler ... 183
Kaynaklar / References ... 104
4. Araştırma Konularının Önceliklendirilmesi ve Stratejik Uyum Analizi ... 201
4.1. Giriş ... 205
4.2. İzlenen Yaklaşım ve Yöntemler ... 206
4.3. Dünyada Sosyal ve Kültürel Alanda Araştırma Önceliklerinin Örüntüsü ... 208
4.3.1. Sosyal ve Kültürel Alanda Araştırmaları Önceliklendiren ve Destekleyen Uluslararası ve Ulusal Merkezi Kurumlar ... 208
4.3.1.1. Çok Uluslu ve Uluslararası Kuruluşlar ... 208
4.3.1.2. Ulusal Kuruluşlar ... 209
4.3.2. Sosyal ve Kültürel Alandaki Literatürde Mevcut Durumda ve/veya Gelecekte Önem ve Öncelik Kazanan Araştırmalar ... 210
4.3.2.1. Küreselleşme ve Dijitalleşme ... 210
4.3.2.2. İktisadi Eşitsizlik ve Krizler Çağında Kültüre Yaklaşım ... 213
4.3.2.3. Kültürel ve Toplumsal Çalışmalarda Yöntem ... 216
4.3.2.4. Kültürel ve Toplumsal Çalışmaların Bugünü ve Yarını ... 218
4.4. Türkiye'de Mevcut Durumda Sosyal ve Kültürel Alanda Araştırma Önceliklerinin Örüntüsü ... 222
4.4.1. Ulusal Üst Politika Belgeleri ve Araştırma Öncelikleri Arasındaki İlişki ... 222
4.4.2. Destek Veren Ulusal Kuruluşlar Bakımından Sosyal ve Kültürel Alanda Araştırma Öncelikleri ... 225
4.4.3. Sosyal ve Kültürel Alanda Uluslararası Kuruluşların Türkiye'deki Araştırma Öncelikleri ... 229
4.4.3.1. Doğrudan Yapılan Çalışmalar ... 229
4.4.3.1.1. Düzenli Olarak Türkiye'de Veri Toplayan Uluslararası Kuruluşların Çalışmaları ... 229
4.4.3.1.2. Türkiye Üzerine Düzenli Rapor ve Analiz Yayınlayan Uluslararası Kuruluşların Çalışmaları . 230
4.4.3.2. Uluslararası Kuruluşların Türkiye'de Araştırma Finansmanı ... 230
4.4.4. Türkiye'de Sosyal ve Kültürel Alanda Yapılan Doktora Tezlerinin Konu Bazlı Analizi ... 237
4.4.4.1. Verilerin Kaynağı ve Toplanma Yöntemi ... 237
4.4.4.2. Kullanılan Analiz Teknikleri ... 239
4.4.4.3. Sınırlamalar ... 239
4.4.4.4. Analiz Sonuçları ve Yorumlamaları ... 239
4.4.4.5. Analiz Sonuçlarının Değerlendirmesi ... 243
4.5. Gelecek için Türkiye'nin Araştırma Öncelikleri: Nicel ve Nitel Araştırma Sonuçları ... 244

4.5.1. Sosyal ve Kültürel Alanda Mevcut Durumda ve Gelecekte Araştırma Önceliklerini Belirlemeye Yönelik Nicel Araştırma ... 244
4.5.1.1. Araştırmanın Amacı ... 244
4.5.1.2. Nicel Araştırmaya Dair Betimsel İstatistikler ... 245
4.5.1.3. Mevcut Durumda Ülkemizdeki Araştırma Konularının Öncelikli Olarak Ele Alınmasında Etkili Faktörler ... 246
4.5.1.4. Öncelikler ve Motivasyonlar ... 248
4.5.1.5. Çelişkili ve Beklenmedik Sonuçlar ... 248
4.5.1.6. Gelecekte Ülkemizdeki Araştırma Konularının Öncelikli Olarak Ele Alınmasında Etkili Faktörler 249
4.5.1.7. Türkiye'de Araştırma Önceliklerini Belirlemede En Önemli Kriterler ... 250
4.5.1.8. Türkiye'de Araştırmalara Konu Edilmesi Gerektiği Düşünülen Sorunlar ... 252
4.5.1.9. Türkiye'de Mevcut Durumda Öncelikle Araştırılması Gereken Konular ... 253
4.5.1.10. Türkiye'de Gelecekte Öncelikle Araştırılması Gereken Konular ... 255
4.5.1.11. Gelecekteki Kritik Sorunlara İlişkin Araştırma Öncelikleri ... 257
4.5.1.12. Alanlara ve Demografik Değişkenlere Göre Araştırma Önceliklerinde Farklılıklar ... 259
4.5.1.13. Sosyal ve Kültürel Alanda Ulusal Araştırma Önceliklerinin Belirlenmesi Konusunda İlave Görüşler Tematik Analiz ... 260
4.5.1.13.1. Araştırma Ortamı ve Politikaları ... 260
4.5.1.13.2. Eğitim ve Değerler ... 261
4.5.1.13.3. İş birliği ve Disiplinler arası Yaklaşımlar ... 261
4.5.1.13.4. Teknoloji ve Yenilikçilik ... 261
4.5.1.13.5. Toplumsal Sorunlar ve Uygulamalı Araştırmalar ... 262
4.5.1.13.6. Temalar Arasındaki İlişkiler ve Genel Örüntüler ... 262
4.5.2. Sosyal ve Kültürel Alanda Mevcut Durumda ve Gelecekte Araştırma Önceliklerini Belirlemeye Yönelik Nitel Araştırma ... 263
4.5.2.1. Önceliklendirme ile ilgili ne tür sorunlar yaşanmaktadır? ... 265
4.5.2.2. Araştırma konularının önceliklendirilmesinde kriterler neler olmalıdır? ... 268
4.5.2.3. Hangi konular çalışılmalıdır? ... 270
4.5.2.4. Ne tür önceliklendirme politika ve stratejileri geliştirilmelidir? ... 274
4.6. Sonuç ve Öneriler ... 277
4.7. Politika Önerileri ... 290
4.7.1. Konum Stratejisi ... 291
4.7.2. Değer Stratejisi ... 293
4.7.3. Yönetim Modeli Stratejisi ... 295
4.7.4. Kapasite, Yetkinlik ve Kültürel Dönüşüm Stratejisi ... 297
Kaynaklar / References ... 300
5. Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri ... 313
5.1. Giriş ... 317
5.2. Araştırma Metodolojisi ... 318
5.2.1. Araştırma Yaklaşımı ... 320

5.2.2. Araştırma Örneklemi ... 320
5.2.3. Veri Toplama ... 322
5.2.4. Veri Analizi ... 323
5.2.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği ... 324
5.3. Araştırma Bulguları ... 325
5.3.1. Kültürel Sorunlar ... 325
5.3.1.1. Kurum Kaynaklı ... 326
5.3.1.2. Sistem Kaynaklı ... 326
5.3.2. Bilimsel Sorunlar ... 327
5.3.2.1. Araştırmacı Kaynaklı ... 328
5.3.2.2. Araştırma Kaynaklı ... 329
5.3.2.3. Kurum Kaynaklı ... 330
5.3.2.4. Sistem Kaynaklı ... 331
5.3.3. Mali Sorunlar ... 332
5.3.3.1. Kaynaklara Erişim ... 333
5.3.3.2. Kaynakların Taksimatı ... 334
5.3.3.3. Kaynak İsrafı ... 334
5.3.3.4. Ödüllendirme Sistemi ... 335
5.3.4. Bürokratik Sorunlar ... 335
5.3.4.1. Araştırmacı Kaynaklı ... 336
5.3.4.2. Kurum Kaynaklı ... 336
5.4. Sonuç ... 337
Kaynaklar / References ... 338
6. Sonuç ve Öneriler ... 351
6.1. Giriş ... 353
6.2. Bilimsel Sorunlar İçin Çözüm Önerileri ... 358
6.3. Mali Sorunlar İçin Çözüm Önerileri ... 361
6.4. Bürokratik Sorunlar İçin Çözüm Önerileri ... 362
6.5. Kültürel Sorunlar İçin Çözüm Önerileri ... 362
6.6. Araştırma Ekosistemine İlişkin Öneriler ... 365
Dizin ... 377

TABLO LİSTESİ / *LIST OF TABLES*

Tablo 1. Sosyal Araştırmalar Ekosistemi – Kurumsal Aktörler ve Katmanlar 23

Tablo 2: Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının Destek Verdiği Faaliyet Alanları 32

Tablo 3: Türkiye'de Sosyal Bilimler Alanında Araştırma Ekosisteminin Genel Görünümü 35

Tablo 4: THE sıralamasında "Sosyal Bilimler" alanında ilk 800'de yer alan Türk üniversiteleri 40

Tablo 5: QS sıralamasında "Sosyal Bilimler ve İşletme" alanında ilk 500'de yer alan Türk üniversiteleri 41

Tablo 6: THE sıralamasında "Sosyal Bilimler" alanında ilk 20 üniversite ve bulundukları ülkeler 42

Tablo 7: QS sıralamasında "Sosyal Bilimler ve İşletme" alanında ilk 20 üniversite ve bulundukları ülkeler 43

Tablo 8: THE listesine göre Sosyal Bilimler kategorisinde ilk 100 üniversitenin yer aldığı ülkeler 44

Tablo 9: QS listesine göre Sosyal Bilimler ve İşletme kategorisinde ilk 100 üniversitenin yer aldığı ülkeler 46

Tablo 10: Ülke Performansları 143

Tablo 11: Atıf Analizleri 146

Tablo 12: Lisansüstü Tezlerin Konu Dağılımları 149

Tablo 13: Kümeleme Analizi Sonuçları 153

Tablo 14: Konu Başlıkları ve Sosyal Ağ Değerlerine Göre İlk 30 Değerlendirmesi 172

Tablo 15: En Fazla Sayıda Makale Yayınlanan Dergiler 178

Tablo 16: Enstitülere Göre Tamamlanmış Tezlerin Türlere Dağılımı 238

Tablo 17: Üniversitelerin Doktora Tez Sayıları 240

Tablo 18: Sizce mevcut durumda ülkemizdeki araştırma konularının öncelikli olarak ele alınmasında etkili en önemli 5 (beş) faktör aşağıdakilerden hangileridir? 247

Tablo 19: Gelecekte ülkemizdeki araştırma konularının öncelikli olarak ele alınmasında en önemli 5 (beş) faktör aşağıdakilerden hangileri olmalıdır? 249

Tablo 20: Ülkemiz için sosyal ve kültürel alanda araştırma önceliklerini belirlemede sizce en önemli 3 (üç) kriter aşağıdakilerden hangileri olmalıdır? 251

Tablo 21: Öncelikli olarak araştırmalara konu edilmesi gerektiğini düşündüğünüz ülkemizin mevcut durumda karşı karşıya olduğu en kritik 5 (beş) sorun aşağıdakilerden hangileridir? 253

Tablo 22: Öncelikli olarak araştırmalara konu edilmesi gerektiğini düşündüğünüz ülkemizin mevcut durumda karşı karşıya olduğu en kritik 5(beş) soruna ilişkin en kritik 5 (beş) araştırma konusu aşağıdakilerden hangileridir? 254

Tablo 23: Öncelikli olarak araştırmalara konu edilmesi gerektiğini düşündüğünüz ülkemizin gelecekte karşılaşacağı en kritik 5 (beş) sorun aşağıdakilerden hangileridir? . 256

Tablo 24: Öncelikli olarak araştırmalara konu edilmesi gerektiğini düşündüğünüz ülkemizin gelecekte karşılaşacağı en kritik 5 (beş) soruna ilişkin en kritik 5 (beş) araştırma konusu aşağıdakilerden hangileridir? 258

Tablo 25: Araştırma konuları neye göre belirleniyor? 264

Tablo 26: Önceliklendirme ile ilgili sorunlar 266

Tablo 27: Önceliklendirme kriterleri 269

Tablo 28: Çalışılması gereken konular 271

Tablo 29: Geliştirilebilecek önceliklendirme politika ve stratejileri 274

Tablo 30: Birinci Aşama Katılımcı Bilgileri 320

Tablo 31: İkinci Aşama Katılımcı Bilgileri 321

Tablo 32: Somut Politika Önerileri 357

ŞEKİL LİSTESİ / *LIST OF FIGURES*

Şekil 1: Dünyada Farklı Araştırma Alanlarındaki Makale Sayısı (1990-2023) 68

Şekil 2: Dünyadaki Makalelerde Araştırma Alanlarının Payı (1990-2023) 69

Şekil 3: Farklı Araştırma Alanlarında Dünyadaki Makale Sayısının Artış Oranı (1990-2023) ... 70

Şekil 4: Türkiye'de Farklı Araştırma Alanlarındaki Makale Sayısı (1990-2023) 71

Şekil 5: Türkiye'deki Makalelerde Araştırma Alanlarının Payı (1990-2023) 72

Şekil 6: Türkiye'de Farklı Araştırma Alanlarındaki Makale Sayısının Artış Oranı (1990-2023) 73

Şekil 7: Farklı Araştırma Alanlarında Türkiye Adresli Makalelerinin Dünyadaki Payı (1990-2023) 74

Şekil 8: Türkiye'de Farklı Araştırma Alanlarında TR Dizin'de Listelenen Makale Sayısı (1990-2019) 75

Şekil 9: Türkiye'de TR Dizin'de Listelenen Makalelerde Araştırma Alanlarının Payı (1990-2019) 76

Şekil 10: Türkiye'de Farklı Araştırma Alanlarındaki TR Dizin'de Listelenen Makale Sayısının Artış Oranı (1990-2019) 77

Şekil 11: Farklı Araştırma Alanlarında Dünyadaki Bildiri Sayısı (2000-2023) 78

Şekil 12: Dünyadaki Bildirilerde Araştırma Alanlarının Payı (2020-2023) 79

Şekil 13: Farklı Araştırma Alanlarında Dünyadaki Bildiri Sayısının Artış Oranı (2000-2023) .. 80

Şekil 14: Türkiye'deki Farklı Araştırma Alanlarındaki Bildiri Sayısı (2000-2023) 81

Şekil 15: Türkiye'deki Bildirilerde Araştırma Alanlarının Payı (2000-2023) 82

Şekil 16: Türkiye'de Farklı Araştırma Alanlarındaki Bildiri Sayısının Artış Oranı (2000-2023) 83

Şekil 17: Farklı Araştırma Alanlarında Türkiye Adresli Bildirilerin Dünyadaki Payı (2000-2023) 84

Şekil 18: Dünyadaki Farklı Araştırma Alanlarındaki Kitap Bölümlerinin Sayısı (2000-2023) .. 85

Şekil 19: Dünyada Kitap Bölümlerindeki Araştırma Alanlarının Payı (2000-2023) 86

Şekil 20: Dünyada Farklı Araştırma Alanlarındaki Kitap Bölümü Sayısının Artış Oranı (2000-2023) 87

Şekil 21: Türkiye'de Farklı Araştırma Alanlarındaki Kitap Bölümlerinin Sayısı (2000-2023) ... 88

Şekil 22: Türkiye'de Kitap Bölümlerindeki Araştırma Alanlarının Payı (2000-2023) 89

Şekil 23: Türkiye'de Farklı Araştırma Alanlarındaki Kitap Bölümü Sayısının Artış Oranı (2000-2023) 90

Şekil 24: Farklı Araştırma Alanlarında Türkiye Adresli Kitap Bölümlerinin Dünyadaki Payı (2000-2023) 91

Şekil 25: Dünyada Sosyal Bilimler Alanındaki Yayın Sayısı (1980-2023) 92

Şekil 26: Dünyada Sosyal Bilimlerde Fakülteler Bazında Yapılan Yayın Sayısı (1980-2023) 93

Şekil 27: Türkiye'de Sosyal Bilimler Alanındaki Yayın Sayısı (1980-2023) 94

Şekil 28: Türkiye'deki Sosyal Bilimler Alanındaki Yayınların Dünyadaki Payı (%, 1980-2023) 95

Şekil 29: Türkiye'de Sosyal Bilim Alanlarında Fakülte Bazında Yayınların Dünya İçindeki Payı (%, 1980-2023) 96

Şekil 30: Türkiye'de Sosyal Bilim Alanlarında Fakülte Bazında Yayın Sayısı (1980-2023) 97

Şekil 31: Dünyadaki ve Türkiye'de Sosyal Bilimler Alanlarında Makale Sayısı (1980-2023) 98

Şekil 32: Dünyadaki ve Türkiye'de Sosyal Bilimler Alanlarında Bildiri Sayısı (1990-2023) 99

Şekil 33: Dünyadaki ve Türkiye'de Sosyal Bilimler Alanlarında Kitap ve Kitap Bölümü Sayısı (2000-2023) 100

Şekil 34: Türkiye'de Üniversitelerin Sosyal Bilimlerdeki Bilimsel Makale Sayısı (1980-2024) 101

Şekil 35: İş Birliği Yapılan Ülkelere Göre Makale Sayısı (1980-2024) 102

Şekil 36: İş Birliği Yapılan Ülkelere Göre Makale İş Birliği Payları (%, 1980-2024) 103

Şekil 37: Doküman Türlerine Göre Sosyal Bilimlerde Türkiye Adresli Yayınlar 132

Şekil 38: Fon Sağlayıcılarının Desteklediği Yayınlar 134

Şekil 39: Makro Düzeyde Atıf Konularına Göre Yayınlar 135

Şekil 40: Quartile Değerlerine Göre Yayınlar 136

Şekil 41: Dil Açısından Lisansüstü Tezlerin Dağılımı 148

Şekil 42: Ana Kümeler 156

Şekil 43: Doğal Dil İşleme Analizindeki Tüm Konular 161

Şekil 44: Konu 1 İncelemesi 162

Şekil 45: Konu 2 İncelemesi 164

Şekil 46: Konu 3 İncelemesi 166

Şekil 47: Konu 4 İncelemesi 168
Şekil 48: Konu 5 İncelemesi 170
Şekil 49: Kavramlar Arası İlişki Ağı 172
Şekil 50: Konu Alanlarının İlişkileri 176
Şekil 51: 2000-2009 Yılları Arasında Başlayan Projeler 232
Şekil 52: 2010-2019 Yılları Arasında Başlayan Projeler 233
Şekil 53: 2020 ve Sonrasında Başlayan Projeler 233
Şekil 54: Ufuk 2020 Kapsamındaki 2014-2020 Yılları Arasındaki Projeler 235
Şekil 55: Ufuk Avrupa Kapsamındaki 2021 ve Sonrasını Kapsayan Projeler 236
Şekil 56: Toplam Tez Sayıları 241
Şekil 57: Konu Bazlı Tez Alanları 242
Şekil 58: Sıralı Araştırma Metodolojisi 319
Şekil 59: Kültürel Sorunlara İlişkin Tematik Görsel 325
Şekil 60: Bilimsel Sorunlara İlişkin Tematik Görsel 328
Şekil 61: Mali Sorunlara İlişkin Tematik Görsel 333
Şekil 62: Bürokratik Sorunlara İlişkin Tematik Görsel 335
Şekil 63: Yeniden Yapılandırılmış Araştırma Ekosistemi 366

KISALTMALAR / *ABBREVIATIONS*

AB : Avrupa Birliği
ASHB : Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ÇASGEM : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Başkanlığı
DAP : Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi
DOKAP : Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi
GAP : Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma İdaresi
ILO : Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF : Uluslararası Para Fonu
IPC : İstanbul Politikalar Merkezi
İİT : İslam İşbirliği Teşkilatı
İKSAD : İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü
JCI : Journal Citation Indicator
JIF : Journal Impact Factor
KOP : Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi
KOSGEB : Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KTB : Kültür ve Turizm Bakanlığı
LDA : Latent Dirichlet Allocation
LLR : Log-Likelihood Ratio
OECD : Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
SBB : Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
STK : Sivil Toplum Kuruluşları
TCMB : Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TİKA : Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
TKDK : Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TOBB : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜBA : Türkiye Bilimler Akademisi
TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
UNICEF : Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YTB : Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

TAKDİM

Bilgi üretiminin niteliği ve bu bilginin toplumsal hayata yansıtılma biçimi, günümüz dünyasında ülkelerin rekabet gücünü, kurumsal kapasitesini ve geleceğe dair imkânlarını belirleyen temel unsurlar arasındadır. Bilim ve teknoloji alanlarındaki gelişmeler, çoğu zaman dikkatleri fen ve mühendislik bilimlerine yoğunlaştırsa da, bu dönüşümün anlaşılması, yönlendirilmesi ve insanı merkeze alan bir çerçeveye oturtulmasında sosyal bilimlerin rolü hayati önem taşımaktadır.

Sosyal bilimler; insanı, toplumu, kurumları ve değerler dünyasını anlamaya çalışan disiplinler bütünü olarak, hem teorik düzeyde kavramsal çerçeveler geliştirmekte hem de kamu politikalarından eğitim sistemine, şehirleşmeden aile yapısına, çalışma hayatından kültürel mirasın korunmasına kadar pek çok alanda karar süreçlerine katkı sunmaktadır. Bu yönüyle sosyal bilimler, kalkınma vizyonu olan her ülkede, uzun vadeli stratejilerin vazgeçilmez bileşeni hâline gelmiştir.

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), kuruluş misyonu gereği, ülkemizde bilimsel kapasitenin geliştirilmesine, araştırma ekosisteminin güçlendirilmesine ve bilim insanlarının nitelikli çalışmalarının desteklenmesine yönelik faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu çerçevede sosyal ve beşerî bilimler alanında yürütülen araştırmaların mevcut durumunu, güçlü ve zayıf yönlerini, imkân ve kısıtlarını bütüncül bir bakışla değerlendirmek, Akademimizin öncelikli çalışma alanlarından biri olarak ortaya çıkmıştır.

Elinizdeki "Türkiye'de Sosyal Bilimler: Araştırma Ekosistemi, Eğilimler ve Politika Önerileri" başlıklı eser, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın (SBB) talebiyle yürütülen "Sosyal ve Kültürel Alanlarda Türkiye'de Araştırma Potansiyeli ve Karşılaşılan Sorunlar ile Çözüm Önerileri" projesi kapsamında bu ihtiyaç ve sorumluluk duygusuyla hazırlanan kapsamlı bir kolektif çalışmanın ürünüdür. Çalışmada, ülkemizdeki sosyal bilim araştırmalarının nicelik ve nitelik bakımından geldiği noktayı ortaya koyan bibliyometrik analizlerden, farklı disiplinlerde öne çıkan tematik alanlara; araştırma ekosistemini şekillendiren kurumsal yapılardan, akademisyenlerin ve araştırmacıların sahadaki tecrübelerine kadar geniş bir yelpazede değerlendirmeler yer almaktadır. Böylece eser, Türkiye'de sosyal bilimlerin bugünkü fotoğrafını çekmekle kalmamakta; aynı zamanda geleceğe dönük bir yol haritası sunma iddiasını taşımaktadır.

Bu çalışma, sosyal bilimlerin sadece akademik camia ile sınırlı bir faaliyet alanı olmadığını; aksine, kamu kurumlarından yerel yönetimlere, özel sektörden sivil topluma, uluslararası kuruluşlardan düşünce kuruluşlarına kadar geniş bir alanda politika yapım süreçlerini

besleyen stratejik bir kaynak olduğunu bir kez daha göstermektedir. Araştırma ekosisteminin güçlendirilmesi, fon mekanizmalarının iyileştirilmesi, genç araştırmacıların desteklenmesi, disiplinlerarası çalışmalara ve uluslararası iş birliklerine daha fazla imkân tanınması, bu eserde ortaya konulan bulguların da işaret ettiği üzere, önümüzdeki dönemde üzerinde titizlikle durulması gereken temel başlıklar olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye'de ortak iş birliği ve çalışma kültürünün güçlendirilmesi, TÜBA'nın öncelikli hedefleri arasında yer almıştır. TÜBA, bilim disiplinleri arasında köprü işlevi görerek kamu yararını artırmayı ve öncelemeyi amaçlayan çok sayıda çalışma grubu aracılığıyla multidisipliner nitelikte çalışmalar yürütmüştür. T.C. Cumhuriyeti Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) ile birlikte gerçekleştirilen bu çalışmanın, yeni yerel ve küresel sorun alanlarına yönelik müteakip projelere de zemin hazırlaması; mevcut tespit ve öngörülerin uygulanabilirliğinin güçlenmesi yoluyla Türkiye'nin bilimsel faaliyetlerinin nitelik, etkinlik ve verimlilik düzeyine katkı sunması temenni edilmektedir.

Bu kitabın, sosyal bilimler alanında çalışan akademisyenler, lisansüstü öğrenciler, araştırma kuruluşları, politika yapıcılar ve ilgili tüm paydaşlar için başvuru niteliğinde bir kaynak olacağına inanıyorum. Eserde yer alan bulguların, hem mevcut durumu daha iyi kavramamıza hem de Türkiye'nin sosyal bilimler alanındaki küresel konumunu güçlendirecek yeni adımların tasarlanmasına katkı sağlayacağı ümidini taşıyorum. Bu vesileyle, başta Sayın İbrahim Şenel olmak üzere SBB ekibine sağladıkları destek ve katkılar için şükranlarımı sunuyorum.

Bu vesileyle, çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen araştırma ekibine ve katkı sunan tüm kurum ve kuruluşlara teşekkür ederim. Türkiye Bilimler Akademisi olarak, sosyal bilimlerin kurumsal ve entelektüel kapasitesini güçlendirmeye yönelik benzer çalışmaları teşvik etmeye ve desteklemeye devam edeceğimizi ifade etmek isterim.

Bilginin, adaletin ve hikmetin merkeze alındığı bir gelecek tasavvurunda, sosyal bilimlerin çok daha görünür, güçlü ve yönlendirici bir konuma yükselmesi temennisiyle, bu eserin ilim dünyamıza ve ülkemizin sosyal bilimler ekosistemine hayırlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER
Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Başkanı
ORCID: 0000-0002-7829-3937

FOREWORD

The quality of knowledge production and the way in which this knowledge is reflected in social life are among the key factors that determine countries' competitiveness, institutional capacity, and future prospects in today's world. Although advances in science and technology often draw attention primarily to the natural and engineering sciences, the role of the social sciences in understanding, guiding, and framing this transformation around the human being is of vital importance.

As a body of disciplines that seek to understand human beings, society, institutions, and the world of values, the social sciences both develop conceptual frameworks at the theoretical level and contribute to decision-making processes in many areas, ranging from public policy to the education system, from urbanisation to family structure, from working life to the preservation of cultural heritage. In this respect, the social sciences have become an indispensable component of long-term strategies in every country that has a vision of development.

In line with its founding mission, the Turkish Academy of Sciences (TÜBA) continues its activities to enhance our country's scientific capacity, strengthen the research ecosystem, and support the high-quality work of scientists. Within this framework, assessing the current state, strengths and weaknesses, opportunities and constraints of research conducted in the social sciences and humanities from a holistic perspective has emerged as one of the Academy's priority areas of work.

The volume entitled Social Sciences in Türkiye: Research Ecosystem, Trends, and Policy Recommendations that you hold in your hands is the product of a comprehensive collective effort carried out with this sense of need and responsibility within the scope of the project "Research Potential, Challenges Faced and Proposed Solutions in Social and Cultural Fields in Türkiye", conducted at the request of the Presidency of the Republic of Türkiye, Presidency of Strategy and Budget (SBB). The study presents a wide range of assessments, from bibliometric analyses that reveal the current quantitative and qualitative level of social science research in our country, to thematic areas that come to the fore in different disciplines, from the institutional structures that shape the research ecosystem to the field experiences of academics and researchers. In doing so, this work not only captures a snapshot of the current state of the social sciences in Türkiye, but also aspires to offer a roadmap for the future.

This study once again demonstrates that the social sciences are not confined to the academic community alone; on the contrary, they constitute a strategic resource that informs policy-making processes across a wide spectrum, from public institutions to local governments, from the private sector to civil society, and from international organisations to think tanks. As indicated by the findings presented in this volume, strengthening the research ecosystem, improving funding mechanisms, supporting young researchers, and providing greater opportunities for interdisciplinary work and international cooperation stand out as priority issues that must be addressed with particular care in the coming period.

I am convinced that this book will serve as a reference work for academics, postgraduate students, research institutions, policy makers, and all relevant stakeholders in the field of social sciences. I hope that the findings it contains will contribute both to a better understanding of the current situation and to the design of new steps that will strengthen Türkiye's global position in the social sciences.

Strengthening Türkiye's culture of collaboration and cooperative work has long been among TÜBA's priority objectives. By serving as a bridge across scientific disciplines, TÜBA has carried out multidisciplinary initiatives through numerous working groups with the aim of enhancing and prioritizing the public good. It is hoped that this study, conducted jointly with the Presidency of Strategy and Budget (SBB), will both lay the groundwork for subsequent projects addressing emerging local and global challenges and, by reinforcing the feasibility of the findings and projections presented herein, contribute to improving the quality, effectiveness, and efficiency of Türkiye's scientific activities.

I believe that this volume will serve as a key reference for academics working in the social sciences, graduate students, research institutions, policy-makers, and all relevant stakeholders. I also hope that the findings presented in this work will help us better understand the current landscape and support the design of new steps that will strengthen Türkiye's global position in the social sciences. In this context, I wish to express my gratitude to the SBB team, particularly Mr. İbrahim Şenel, for their support and contributions.

With the wish that, in a vision of the future in which knowledge, justice and wisdom are placed at the centre, the social sciences will attain a much more visible, influential and guiding position, I hope that this volume will be beneficial to our scholarly community and to our country's social sciences ecosystem.

Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER
President, Turkish Academy of Sciences (TÜBA)
ORCID: 0000-0002-7829-3937